КЕН ФОЛЛЕТТ

ВОГНЯНИЙ СТОВП

КЕН ФОЛЛЕТТ

Вогняний стовп

A Column of Fire

Переклад з англійської

Переклад українською виконано за допомогою Claude (Anthropic), за єдиним глосарієм імен і термінів на всю книгу, з автоматичною перевіркою кожного розділу.

Редагування: редактор Otherwords.

Оригінал: A Column of Fire, Ken Follett.

Права на оригінальний твір належать авторці та видавцю оригіналу. Цей переклад неофіційний і призначений для особистого читання.

Otherwords, 2026. otherwords.site

Пролог

Ми повісили його перед Кінґсбриджським собором. Це звичне місце для страт. Зрештою, якщо не можна вбити людину перед обличчям Бога, то, мабуть, її не варто вбивати взагалі.

Шериф привів його з підземелля під Гільдійською залою, зі зв'язаними за спиною руками. Він ішов випроставшись, його бліде обличчя було зухвале, безстрашне.

Натовп глузував із нього й проклинав його. Він, здавалося, не бачив нікого. Але побачив мене. Наші погляди зустрілися, і в тому короткому обміні поглядами вмістилося ціле життя.

Я був відповідальний за його смерть, і він це знав.

Я полював на нього десятиліттями. Він був підривником, який убив би половину правителів нашої країни, у тому числі більшість королівської родини, одним актом кровожерливої жорстокості, якби я його не зупинив.

Я все життя вистежував таких потенційних убивць, і чимало з них було страчено: не просто повішено, а четвертовано, ця жахливіша смерть призначена для найгірших злочинців.

Так, я робив це багато разів: дивився, як помирає людина, знаючи, що саме я, більше за будь-кого іншого, довів її до справедливої, але страшної кари. Я робив це заради своєї країни, яка мені дорога; заради свого государя, якому я служу; і заради чогось іншого, принципу, переконання, що людина має право сама вирішувати, що думати про Бога.

Він був останнім із багатьох людей, яких я відправив до пекла, але змусив мене згадати першого…

Розділ 1

Частина перша. 1558 рік

Нед Віллард повернувся додому, до Кінґсбриджа, посеред снігової бурі.

Він плив угору річкою від Комб-Гарбора в каюті повільної баржі, навантаженої антверпенським сукном і бордоським вином. Коли йому здалося, що баржа нарешті наближається до Кінґсбриджа, він щільніше загорнувся у французький плащ, натягнув каптур на вуха, вийшов на відкриту палубу й подивився вперед.

Спершу він був розчарований: крім снігу, що сипав навколо, нічого не було видно. Але туга за містом нила в ньому, мов біль, і він вдивлявся в завірюху, сподіваючись. За якийсь час його бажання здійснилося, буря почала вщухати. Раптом проглянув клаптик блакитного неба. Над верхівками дерев, що росли навколо, він побачив вежу собору, чотириста п'ять футів заввишки, як знав кожен учень Кінґсбриджської гімназії. Кам'яний ангел, що пильнував місто з вершини шпиля, мав сьогодні на крилах сніг, і кінчики його пір'я з голубо-сірих стали ясно-білими. Поки Нед дивився, на мить упав сонячний промінь, блиснув на снігу, наче благословення, а потім буря знову зімкнулася, і статуя зникла з очей.

Якийсь час він не бачив нічого, крім дерев, але уява його була переповнена. Він ось-ось побачить матір після року розлуки. Він не скаже їй, як сильно за нею сумував, бо вісімнадця-

тирічний чоловік має бути самостійним і не потребувати нічиєї опіки.

Але найбільше він сумував за Марджері. Він закохався в неї, у найгірший із можливих моментів, за кілька тижнів до того, як поїхав із Кінґсбриджа на рік до Кале, англійського порту на північному узбережжі Франції. Відтоді, як він себе пам'ятав, йому подобалася пустотлива, розумна донька сера Реджинальда Фіцджеральда. Коли вона підросла, її пустощі набули нової принади, і він почав ловити себе на тому, що задивляється на неї в церкві, з пересохлим ротом і уривчастим диханням. Він вагався, чи робити щось більше, ніж просто дивитися, бо вона була на три роки молодша, але вона не знала таких вагань. Вони поцілувалися на кінґсбриджському цвинтарі, за надійним прикриттям гробниці пріора Філіпа, ченця, який чотири століття тому замовив будівництво собору. У тому довгому, пристрасному поцілунку не було нічого дитячого, а потім вона засміялася й втекла.

Проте наступного дня вона поцілувала його знову. А ввечері напередодні його від'їзду до Франції вони зізналися одне одному в коханні.

Кілька перших тижнів вони обмінювалися любовними листами. Батькам вони про свої почуття не казали, бо здавалося, що ще зарано, тож писати відкрито не могли, але Нед довірився старшому братові, Барні, який став їхнім посередником. Потім Барні поїхав із Кінґсбриджа до Севільї. У Марджері теж був старший брат, Ролло, але вона не довіряла йому так, як Нед довіряв Барні. І листування урвалося.

На почуття Неда відсутність звісток майже не вплинула. Він знав, що люди кажуть про юне кохання, і невпинно придивлявся до себе, чекаючи, що його почуття зміняться, але вони не мінялися. Через кілька тижнів у Кале його двоюрідна

сестра Терез дала зрозуміти, що обожнює його й готова майже на все, що він захоче, аби це довести, але Нед майже не спокусився. Він із подивом думав про це, бо ніколи раніше не пропускав нагоди поцілувати гарненьку дівчину з пишними грудьми.

Утім, тепер його тривожило інше. Відмовивши Терез, він почувався впевнено щодо того, що його почуття до Марджері за час розлуки не зміняться, але тепер питав себе, що буде, коли він її побачить. Чи така ж чарівна буде Марджері наяву, як у його спогадах? Чи витримає його кохання зустріч?

А що з нею? Рік — довгий час для чотирнадцятирічної дівчини. Ні, тепер уже п'ятнадцятирічної, але все одно. Може, її почуття згасли, коли листи припинилися. Вона, може, цілувала когось іншого за гробницею пріора Філіпа. Нед був би жахливо розчарований, якби вона стала до нього байдужою. А навіть якщо вона його досі любить, чи відповість справжній Нед її золотому спогаду?

Буря знову вщухла, і він побачив, що баржа минає західні передмістя Кінґсбриджа. На обох берегах стояли майстерні виробництв, яким потрібно багато води: фарбування, валяння сукна, паперові млини та різниці. Оскільки ці справи могли смердіти, західна частина була бідним, дешевим кварталом.

Попереду виринув острів Прокажених. Назва була давня: прокажених тут не було вже кілька століть. На ближньому кінці острова стояв шпиталь Керіс, заснований черницею, яка врятувала місто під час Чорної смерті. Коли баржа наблизилася, Нед побачив за шпиталем граціозні подвійні вигини Моста Мертіна, що з'єднував острів із берегом на півночі й на півдні. Історія кохання Керіс і Мертіна була частиною місцевої легенди, яку з покоління в покоління переказували біля зимових камінів.

Баржа тихо підійшла до причалу на людній набережній. Здавалося, що місто за рік майже не змінилося. Такі міста, як Кінґсбридж, міняються лише повільно, подумав Нед: собори, мости й шпиталі будують на віки.

Через плече в нього висіла торба, а тепер капітан баржі подав йому решту багажу: невеликий дерев'яний скринька із кількома шматками одягу, парою пістолів і кількома книжками. Нед підняв скриню, попрощався й зійшов на пристань.

Він повернув до великого кам'яного складу біля води, де містилася головна контора родинної справи, але не пройшов і кількох кроків, як почув знайомий шотландський голос:

— Ну, глянь-но, наш Нед! Ласкаво просимо додому!

Це була Джанет Файф, економка його матері. Нед широко всміхнувся, радий її бачити.

— Я саме купувала рибу до материної вечері, — сказала вона. Джанет була така худа, ніби її зліпили з патичків, але обожнювала годувати людей. — Ти теж поїси. — Вона ласкаво окинула його оком. — Ти змінився, — сказала вона. — Обличчя схудло, зате плечі стали ширші. Тітка Бланш годувала тебе як слід?

— Годувала, але дядько Дік заставив мене копати каміння.

— То не робота для вченого.

— Я не заперечував.

Джанет підвищила голос:

— Малколме, Малколме, глянь, хто приїхав!

Малколм був чоловіком Джанет і конюхом у родині Віллардів. Він ішов через пристань, накульгуючи: багато років тому, коли був молодий і недосвідчений, його вдарив кінь. Він тепло потиснув Недові руку й сказав:

— Старий Жолудь здох.

— Це був улюблений кінь мого брата. — Нед сховав усмішку: це було цілком у дусі Малколма, повідомити новини про тварин раніше, ніж про людей. — Мама здорова?

— Господиня почувається чудово, дяка Богові, — сказав Малколм. — І брат твій теж, як ми востаннє чули: пише він небагато, а листи з Іспанії йдуть місяць-два. Давай допоможу з багажем, молодий Неде.

Нед не хотів іти додому відразу. У нього був інший план.

— Віднесеш мою скриню до дому? — сказав він Малколмові. Раптом він вигадав відмовку: — Скажи їм, що я зайду до собору подякувати за безпечну подорож і прийду додому одразу після цього.

— Гаразд.

Малколм пошкандибав геть, а Нед рушив за ним повільніше, насолоджуючись знайомим виглядом будівель, серед яких виріс. Сніг іще сипав, але легко. Дахи були білі, проте вулиці були повні людей і возів, а під ногами хлюпала лише сльота. Нед минув горезвісну таверну «Білий кінь», де щосуботи ввечері траплялися бійки, і піднявся вгору головною вулицею до соборної площі. Він пройшов повз єпископський палац і на мить ностальгійно зупинився біля гімназії. Крізь її вузькі гострокінцеві вікна було видно книжкові полиці, освітлені лампами. Там він навчився читати й рахувати, знати, коли треба битися, а коли тікати, і терпіти різки з березових гілок без сліз.

З південного боку собору стояв пріорат. Відтоді як король Генріх VIII розпустив монастирі, Кінґсбриджський пріорат занепав: дахи в ньому продірявилися, стіни перехилилися, крізь вікна проростала рослинність. Будівлі тепер належали чинному мерові, батькові Марджері, серу Реджинальду Фіцджеральду, але він нічого з ними не робив.

На щастя, за собором доглядали добре, і він стояв високий і міцний, як завжди, кам'яний символ живого міста. Нед увійшов крізь великі західні двері до нефа. Він подякує Богові за безпечну подорож і тим самим перетворить брехню, яку сказав Малколмові, на правду.

Як завжди, церква була місцем і для торгівлі, і для богослужіння: брат Мердо розклав на таці флакончики із землею з Палестини, що, за його запевненнями, була справжня; якийсь незнайомий Недові чоловік пропонував гарячі камінці, щоб зігріти руки, за пенні; а Пусс Лавджой, тремтячи у червоній сукні, продавала те, що продавала завжди.

Нед подивився на ребра склепіння, схожі на руки натовпу людей, що всі тягнуться до неба. Щоразу, входячи сюди, він думав про чоловіків і жінок, які це збудували. Багато з них було увічнено в «Книзі Тімоті», історії пріорату, яку вивчали в школі: майстри-каменярі Том-Будівничий і його пасинок Джек; пріор Філіп; Мертін Фіцджеральд, який, окрім мосту, зводив ще й центральну вежу; а також усі каменярі, носійки розчину, теслі й склярі, прості люди, що здійснили щось надзвичайне, піднялися над своїм скромним становищем і створили щось вічно прекрасне.

Нед на хвилину став навколішки перед вівтарем. За безпечну подорож і справді варто було дякувати. Навіть на короткій переправі з Франції до Англії кораблі могли потрапити в халепу і люди могли загинути.

Але він не затримувався. Наступною зупинкою був будинок Марджері.

З північного боку соборної площі, навпроти єпископського палацу, стояв заїзд «Дзвін», а поруч із ним будувався новий дім. Це була земля, що колись належала пріорату, тож Нед здогадався, що будує батько Марджері. Це буде розкішна споруда,

побачив Нед: з еркерами та безліччю димарів, найбільший будинок у Кінґсбриджі.

Він рушив далі головною вулицею до перехрестя. На одному з його розі стояв теперішній дім Марджері, навпроти Гільдійської зали. Хоч і не такий імпозантний, як обіцяв бути новий, він був великою будівлею з фахверковими стінами, що займала цілий акр найдорожчої в місті землі.

Нед зупинився на порозі. Цієї миті він чекав цілий рік, але тепер, коли вона настала, його серце сповнилося побоювання.

Він постукав.

Двері відчинила літня служниця Наомі й запросила його до великої зали. Наомі знала Неда все його життя, але вигляд мала стривожений, наче він був сумнівний незнайомець, а коли він спитав про Марджері, Наомі сказала, що піде подивиться.

Нед глянув на картину із зображенням розп'ятого Христа над каміном. У Кінґсбриджі існувало два види картин: біблійні сцени та офіційні портрети шляхетних панів. У багатих французьких домах Нед із подивом бачив картини із зображенням язичницьких богів, таких як Венера й Вакх, у химерних лісах, у шатах, які, здавалося, завжди зісковзують.

Але тут було дещо незвичайне. На стіні навпроти розп'яття висіла карта Кінґсбриджа. Нед ніколи не бачив нічого подібного й зацікавлено її роздивлявся. Вона виразно показувала місто, розділене на чотири частини головною вулицею, що йшла з півночі на південь, і високою вулицею, що йшла зі сходу на захід. Собор і колишній пріорат займали південно-східний квартал, смердючий промисловий район займав південно-західний. Були позначені всі церкви й деякі будинки, зокрема Фіцджеральдів і Віллардів. Річка утворювала східний кордон міста, а потім вигиналася, як собача лапа. Колись вона

була й південним кордоном, але місто розрослося через воду завдяки мосту Мертіна, і на дальньому березі тепер було велике передмістя.

Ці дві картини уособлювали батьків Марджері, зауважив Нед: батько, політик, повісив би карту, а мати, побожна католичка, розп'яття.

До великої зали вийшла не Марджері, а її брат Ролло. Він був вищий за Неда й гарний, із чорним волоссям. Нед із Ролло вчилися в одній школі, але ніколи не приятелювали: Ролло був старший на чотири роки. Він був наймудрішим хлопчиком у школі й керував молодшими учнями, але Нед відмовлявся визнавати його за наставника і ніколи не приймав його влади. Що гірше, невдовзі стало зрозуміло, що Нед буде щонайменше таким же розумним, як Ролло. Були сварки й бійки, поки Ролло не поїхав навчатися до Кінґсбриджського коледжу в Оксфорді.

Нед намагався приховати неприязнь і втамувати роздратування. Він чемно сказав:

— Бачу, біля «Дзвону» будівельний майданчик. Твій батько будує новий дім?

— Так. Цей трохи старомодний.

— Мабуть, у Комбі справи йдуть добре. — Сер Реджинальд був збирачем мита в Комб-Гарборі. Це була прибуткова посада, яку надала йому Марія Тюдор, коли стала королевою, у нагороду за підтримку.

Ролло сказав:

— То ти повернувся з Кале. Як там?

— Я багато чого навчився. Мій батько збудував там причал і склад, ними керує мій дядько Дік. — Едмунд, батько Неда, помер десять років тому, і відтоді його мати вела справу сама. — Ми відправляємо англійську залізну руду, олово й свинець із

Комб-Гарбора до Кале, а звідти її продають по всій Європі. — Кале було основою Віллардової торгової справи.

— Як на цьому позначилася війна? — Англія воювала з Францією, але турбота Ролло була очевидно фальшива. Насправді він смакував небезпеку для Віллардового статку.

Нед применшив загрозу.

— Кале добре захищене, — сказав він, звучачи впевненіше, ніж почувався. — Його оточують форти, які захищали його відтоді, як воно двісті років тому стало англійським. — Терпіння його скінчилося. — Марджері вдома?

— У тебе є причина її бачити?

Питання було грубе, але Нед удав, що не помітив. Він відкрив торбу.

— Я привіз їй подарунок із Франції, — сказав він. Він витягнув відріз мерехтливого лавандового шовку, обережно складений. — Гадаю, цей колір буде їй до лиця.

— Вона не захоче тебе бачити.

Нед насупився. Що це таке?

— Я цілком певен, що захоче.

— Не уявляю чому.

Нед ретельно добирав слова.

— Я захоплююся твоєю сестрою, Ролло, і вірю, що вона до мене прихильна.

— Ти побачиш, що, поки тебе не було, багато чого змінилося, молодий Неде, — поблажливо сказав Ролло.

Нед не сприйняв цього всерйоз. Він подумав, що Ролло просто підступно зловтішається.

— Усе ж таки спитай її.

Ролло всміхнувся, і це занепокоїло Неда, бо то була та сама посмішка, з якою він з дозволу вчителів сікав молодших учнів у школі.

Ролло сказав:

— Марджері заручена.

— Що? — Нед витріщився на нього, приголомшений і вражений, ніби його вдарили палицею ззаду. Він не знав, чого чекати, але такого він і уявити не міг.

Ролло просто дивився у відповідь, усміхаючись.

Нед сказав перше, що спало на думку:

— За кого?

— Вона вийде заміж за віконта Ширинґа.

Нед перепитав:

— За Барта? — Це було неймовірно. З усіх молодих чоловіків у графстві тупуватий, позбавлений гумору Барт Ширинґ найменше міг завоювати серце Марджері. Перспектива того, що він одного дня стане графом Ширинґом, могла б вистачити для багатьох дівчат, але не для Марджері, у цьому Нед був певний.

Принаймні був би певний рік тому.

Він сказав:

— Ти це вигадуєш?

Це було дурне питання, зрозумів він одразу. Ролло міг бути хитрим і злим, але не дурним: він не став би вигадувати таку історію, боячись виглядати безглуздо, коли правда вийде на яв.

Ролло знизав плечима.

— Заручини оголосять завтра на бенкеті в графа.

Завтра було дванадцятого дня Різдва. Якщо граф Ширинґ влаштовував свято, то Віллардів напевно запросили. Отже, Нед буде там, щоб почути оголошення, якщо Ролло казав правду.

— Вона його кохає? — випалив Нед.

Ролло не чекав цього питання, і тепер настала його черга бути заскоченим.

— Не бачу причин обговорювати це з тобою.

Ухильність відповіді змусила Неда запідозрити, що відповідь «ні».

— Чому ти такий підозрілий?

Ролло спалахнув.

— Краще йди, поки я не відчув обов'язку відлупцювати тебе, як колись.

— Ми більше не в школі, — сказав Нед. — Ти можеш здивуватися, кого з нас відлупцюють. — Йому хотілося побитися з Ролло, і він був достатньо розлючений, щоб не турбуватися, переможе він чи ні.

Але Ролло був обачніший. Він підійшов до дверей і притримав їх відчиненими.

— До побачення, — сказав він.

Нед вагався. Йому не хотілося йти, не побачивши Марджері. Якби він знав, де її кімната, він міг би побігти нагору сходами. Але він виглядав би безглуздо, відчиняючи двері спалень навмання в чужому домі.

Він підняв шовк і поклав його назад у торбу.

— Це ще не останнє слово, — сказав він. — Ви не можете довго тримати її під замком. Я поговорю з нею.

Ролло проігнорував це й терпляче стояв біля дверей.

Недові свербіло зацідити Ролло, але він із зусиллям придушив цей порив: вони були чоловіки, і не можна було починати бійку за такого незначного приводу. Він почувався перегранним. Довго вагався й не міг придумати, що робити.

Тож вийшов.

Ролло кинув:

— Не поспішай назад.

Нед пройшов коротку відстань головною вулицею до дому, де він народився.

Віллардів дім стояв навпроти західного фасаду собору. З роками його розширювали безладними прибудовами, і тепер він неохайно розкинувся на кілька тисяч квадратних футів. Але в ньому було затишно: масивні каміни, велика їдальня для гостинних трапез і добрі пернаті ліжка. Тут жила Еліс Віллард із двома синами та бабуся, мати покійного батька Неда.

Нед увійшов і знайшов матір у передній вітальні, яку вона використовувала як контору, коли не була на складі біля води. Вона підхопилася зі стільця за письмовим столом, обійняла його й поцілувала. Вона стала важчою, ніж рік тому, одразу зауважив він, але вирішив про це не казати.

Він роззирнувся. Кімната не змінилася. Була тут і її улюблена картина: Христос і грішниця, оточені натовпом лицемірних фарисеїв, які хотіли побити її камінням. Еліс любила цитувати Ісуса: «Хто з вас без гріха, нехай перший кине в неї камінь». Це була і еротична картина, бо груди жінки були відкриті, і ця подробиця колись навіювала юному Недові яскраві сни.

Він глянув у вікно вітальні через ринкову площу на елегантний фасад великої церкви з довгими рядами стрілчастих вікон і гострих арок. Вона була там кожного дня його життя: змінювалося лише небо над нею з порами року. Це дарувало йому невиразне, але потужне відчуття спокою. Люди народжувалися й помирали, міста могли зростати й занепадати, війни починалися й закінчувалися, але Кінґсбриджський собор простоїть до Страшного суду.

— Отже, ти заходив до собору подякувати, — сказала вона. — Хороший хлопчик.

Він не міг її обдурити.

— Я заходив і до Фіцджеральдів, — сказав він. Він побачив, як на її обличчі майнуло коротке розчарування, і сказав: — Сподіваюся, ти не проти, що я пішов туди першим.

— Трохи, — зізналася вона. — Але мені слід пам'ятати, як це бути молодим і закоханим.

Їй було сорок вісім. Коли помер Едмунд, усі казали, що їй треба вийти заміж вдруге, і маленький восьмирічний Нед жахливо боявся, що в нього буде жорстокий вітчим. Але вона вдовувала вже десять років, і він здогадувався, що вона так і залишиться самотньою.

Нед сказав:

— Ролло сказав мені, що Марджері збирається за Барта Ширинґа.

— Ой лишенько. Я боялася цього. Бідний Неде. Мені так шкода.

— Чому її батько має право казати їй, за кого виходити?

— Батьки очікують певного контролю. Нам із твоїм батьком про це не доводилося турбуватися. Дочки в мене ніколи не було... яка б вижила.

Нед це знав. Мати народила двох дівчаток до Барні. Нед знав два маленькі надгробки на цвинтарі з північного боку Кінґсбриджського собору.

Він сказав:

— Жінка має кохати чоловіка. Ти б не стала силувати доньку вийти за такого грубіяна, як Барт.

— Ні, гадаю, не стала б.

— Що не так із цими людьми?

— Сер Реджинальд вірить в ієрархії й владу. Як мер, він вважає, що робота олдермена — ухвалювати рішення, а потім їх втілювати. Коли твій батько був мером, він казав, що олдермени мають правити містом, служачи йому.

Нед нетерпляче сказав:

— Це звучить як два погляди на одне й те саме.

— Але ні, — сказала мати. — Це два різні світи.

✦

— Я НЕ ВИЙДУ заміж за Барта Ширинґа! — сказала Марджері Фіцджеральд матері.

Марджері була засмучена й сердита. Дванадцять місяців вона чекала на повернення Неда, думала про нього щодня, мріяла побачити його іронічну усмішку і золотисто-карі очі; а тепер вона дізналася від слуг, що він повернувся до Кінґсбриджа, що він приходив до їхнього дому, але їй не сказали, і він пішов! Вона була розлючена на свою родину за обман і плакала від безсилля.

— Я не прошу тебе виходити заміж за віконта Ширинґа сьогодні, — сказала леді Джейн. — Просто піди й поговори з ним.

Вони були в спальні Марджері. В одному кутку стояв молитовний пюпітр, біля якого вона двічі на день ставала навколішки перед розп'яттям на стіні й лічила молитви за допомогою нитки різьблених кісткових намистин. Решта кімнати була суцільна розкіш: ліжко з балдахіном на чотирьох стовпах і пуховим матрацом та яскраво-барвистими запонами; велика різьблена дубова скриня для її численних суконь; гобелен із лісовою сценою.

Ця кімната бачила чимало сварок із матір'ю за довгі роки. Але Марджері вже була жінкою. Вона була дрібна, але трохи вища й важча за свою крихітну, лютою матір, і відчувала, що тепер вже не є наперед вирішеним, що сварка закінчиться перемогою леді Джейн і приниженням Марджері.

Марджері сказала:

— Який у цьому сенс? Він приїхав сюди залицятися до мене. Якщо я з ним поговорю, він заохотиться. А потім розлютиться ще більше, коли дізнається правду.

— Ти можеш бути чемною.

Марджері не хотіла говорити про Барта.

— Як ви могли не сказати мені, що Нед тут? — сказала вона. — Це було нечесно.

— Я не знала, поки він не пішов! Його бачив лише Ролло.

— Ролло виконував вашу волю.

— Діти мають виконувати волю батьків, — сказала мати. — Ти знаєш заповідь: «Шануй батька твого і матір твою». Це твій обов'язок перед Богом.

Усе своє коротке життя Марджері боролася з цим. Вона знала, що Бог хоче від неї покори, але мала норовливу й бунтівну вдачу, як їй так часто казали, і їй було надзвичайно важко бути доброю. Проте, коли на це їй вказували, вона завжди придушувала свою вдачу й ставала поступливою. Воля Божа важливіша за все, вона це знала.

— Пробачте, мамо, — сказала вона.

— Іди й поговори з Бартом, — сказала леді Джейн.

— Гаразд.

— Тільки причешися, люба.

Марджері востаннє спалахнула непокорою.

— З моїм волоссям усе гаразд, — сказала вона й, перш ніж мати встигла посперечатися, вийшла з кімнати.

Барт був у залі, у нових жовтих панчохах. Він дражнив одного з собак, пропонуючи шматок шинки й вихоплюючи його в останню мить.

Леді Джейн спустилася сходами слідом за Марджері й сказала:

— Відведи лорда Ширинґа до бібліотеки й покажи йому книжки.

— Йому не цікаві книжки, — гаркнула Марджері.

— Марджері!

Барт сказав:

— Я б хотів побачити книжки.

Марджері знизала плечима.

— Ходіть за мною, будь ласка, — сказала вона й повела в сусідню кімнату. Двері вона залишила відчиненими, але мати до них не приєдналася.

Книжки її батька стояли на трьох полицях.

— Їй-богу, як їх багато! — вигукнув Барт. — Людина змарнувала б життя, читаючи їх усі.

Їх було десь півсотні, більше, ніж зазвичай побачиш поза університетом чи соборною бібліотекою, що було ознакою багатства. Деякі були латиною чи французькою.

Марджері постаралася бути господинею. Вона зняла книжку англійською.

— Це «Забава втіхи», — сказала вона. — Вона може вас зацікавити.

Він скривився в посмішці й підійшов ближче.

— Втіха — чудова забава. — Він, здавалося, був задоволений дотепом.

Вона відступила.

— Це довга поема про виховання лицаря.

— А. — Барт утратив інтерес до книжки. Дивлячись уздовж полиці, він вибрав «Книгу куховарства». — Ось це важливо, — сказав він. — Дружина має дбати, щоб чоловік мав добру їжу, вам не здається?

— Звісно. — Марджері старанно намагалася вигадати, про що говорити. Що цікавить Барта? Мабуть, війна. — Люди зви-

нувачують королеву у війні з Францією.

— Чому це її провина?

— Кажуть, що Іспанія та Франція воюють за володіння в Італії, і ця сутичка не має нічого спільного з Англією, а ми втягнуті лише тому, що наша королева Марія заміжня за іспанським королем Філіпом і мусить його підтримувати.

Барт кивнув.

— Дружина має слухатися чоловіка.

— Тому дівчина має вибирати дуже обережно. — Цей натяк пролетів повз Бартову голову. Марджері вела далі: — Дехто каже, що наша королева не повинна бути заміжня за іноземним монархом.

Барту набридла тема.

— Не слід говорити про політику. Жінкам годиться залишати такі справи чоловікам.

— У жінок так багато обов'язків перед чоловіками, — сказала Марджері, знаючи, що її іронічний тон до Барта не дійде. — Ми мусимо для них куховарити, слухатися їх і залишати їм політику... Я рада, що в мене немає чоловіка, так життя простіше.

— Але кожній жінці потрібен чоловік.

— Давайте поговоримо про щось інше.

— Я серйозно. — Він заплющив очі, зосереджуючись, і виголосив коротку завчену промову: — Ви найпрекрасніша жінка у світі, і я вас кохаю. Будь ласка, станьте моєю дружиною.

Її реакція була інстинктивною.

— Ні!

Барт розгубився. Він не знав, що відповісти. Очевидно, йому дали очікувати протилежної відповіді. Після паузи він сказав:

— Але моя дружина колись стане графинею!

— І ви повинні одружитися з дівчиною, яка прагне цього всім серцем.

— А ви хіба ні?

— Ні. — Вона намагалася не бути різкою. Це було важко: недомовленість до нього не доходила. — Барте, ви сильний і гарний, і, не сумніваюся, відважний, але я ніколи не зможу вас покохати. — Їй спав на думку Нед: із ним їй ніколи не доводилося мучитися, про що б заговорити. — Я вийду заміж за чоловіка розумного й вдумливого, який хоче, щоб дружина була чимось більшим, ніж найстарша з його служниць. — От, подумала вона, навіть Барт не може цього не зрозуміти.

Він рухнувся із дивовижною швидкістю й схопив її за плечі. Хватка в нього була міцна.

— Жінки люблять, коли ними володарюють, — сказав він.

— Хто вам це сказав? Повірте, я не люблю! — Вона спробувала вирватися, але не змогла.

Він притягнув її до себе й поцілував.

В інший день вона б, можливо, просто відвернула обличчя. Губам не боляче. Але вона була ще засмучена й озлоблена через те, що не побачила Неда. Голова її була повна думок про те, що могло бути: як вона могла б його поцілувати, торкнутися його волосся й притиснути його тіло до свого. Його уявна присутність була така сильна, що обійми Барта відштовхнули її аж до паніки. Не думаючи, вона щосили вдарила його коліном у пах.

Він заревів від болю й шоку, випустив її з хватки й зігнувся навпіл, стогнучи в агонії, із заплющеними очима й обома руками між стегон.

Марджері кинулася до дверей, але не встигла дійти, як до бібліотеки увійшла її мати, очевидно підслуховуючи за дверима.

Леді Джейн глянула на Барта й одразу зрозуміла, що сталося. Вона повернулася до Марджері й сказала:

— Нерозумна дитино.

— Я не вийду за цього грубіяна! — вигукнула Марджері.

Увійшов її батько. Він був високий і чорноволосий, як Ролло, але на відміну від Ролло, густо вкритий веснянками. Він холодно сказав:

— Ти вийдеш за того, кого обере твій батько.

Це зловісне твердження налякало Марджері. Вона почала підозрювати, що недооцінила рішучості батьків. Було помилкою дозволити обуренню взяти гору. Вона спробувала заспокоїтися й міркувати логічно.

Все ще пристрасно, але стриманіше, вона сказала:

— Я не принцеса! Ми шляхта, а не аристократія. Мій шлюб не політичний союз. Я дочка купця. Такі, як ми, не влаштовують шлюбів за домовленістю.

Це розсердило сера Реджинальда, і він почервонів під веснянками.

— Я лицар!

— Але не граф!

— Я походжу від того Ральфа Фіцджеральда, який став графом Ширинґом двісті років тому, як і Барт. Ральф Фіцджеральд був сином сера Джеральда й братом Мертіна-будівничого мосту. У моїх жилах тече кров англійської знаті.

Марджері з відчаєм побачила, що має справу не лише з непохитною волею батька, а й з його родинною гордістю. Вона не знала, як подолати таке поєднання. Єдине, у чому вона була певна, — що не можна виказувати слабкість.

Вона повернулася до Барта. Хіба він захоче одружитися з небажаною нареченою? Вона сказала:

— Мені шкода, лорде Ширинґ, але я збираюся вийти за Неда Вілларда.

Сер Реджинальд був вражений.

— Ні, не вийдеш, присягаюся хрестом.

— Я кохаю Неда Вілларда.

— Ти замала, щоб кохати будь-кого. А Віллардів, між іншим, майже протестанти!

— Вони ходять на месу, як і всі.

— Усе одно ти вийдеш за віконта Ширинґа.

— Не вийду, — сказала вона з тихою непохитністю.

Барт приходив до тями. Він пробурмотів:

— Я знав, що вона буде клопотом.

Сер Реджинальд сказав:

— Їй просто потрібна тверда рука.

— Їй потрібен батіг.

Втрутилася леді Джейн.

— Подумай, Марджері, — сказала вона. — Ти колись станеш графинею, а твій син буде графом!

— Вам ось тільки це й важливо, правда? — сказала Марджері. Вона почула, як її голос зривається на зухвалий крик, але не могла зупинитися. — Ви просто хочете, щоб ваші онуки були аристократами! — Вона побачила з їхніх облич, що її здогад влучив у правду. З презирством вона сказала: — Ну що ж, я не буду племінною кобилою тільки тому, що у вас маячня про шляхетність.

Щойно вона це вимовила, вона зрозуміла, що зайшла надто далеко. Образа зачепила батька в найчутливішому місці.

Сер Реджинальд зняв пасок.

Марджері злякано позадкувала й уперлася в письмовий стіл. Сер Реджинальд схопив її лівою рукою за потилицю. Вона

побачила, що кінець паска з язичком має мідну обойму, і так злякалася, що закричала.

Сер Реджинальд перегнув її через стіл. Вона відчайдушно звивалася, але він був занадто сильний, і втримав її легко.

Вона почула, як мати сказала:

— Вийдіть, будь ласка, з кімнати, лорде Ширинґ, — і від цього їй стало ще страшніше.

Грюкнули двері, потім вона почула, як пасок свиснув у повітрі. Він упав на задню частину її стегон. Сукня була надто тонка, щоб захистити її, і вона закричала знову, цього разу від болю. Її шмагонули знову, і втретє.

Потім заговорила мати.

— Гадаю, досить, Реджинальде, — сказала вона.

— Шкодуй різку, і дитину зіпсуєш, — сказав сер Реджинальд. Це було моторошно знайоме прислів'я: усі вірили, що шмагання корисне для дітей, крім самих дітей.

Леді Джейн сказала:

— Вірш у Біблії насправді каже інше. «Хто щадить різку свою, ненавидить сина свого, а хто любить його, карає його змалку». Мова про хлопчиків, а не про дівчат.

Сер Реджинальд заперечив іншим віршем.

— Інше біблійне прислів'я каже: «Не відмовляйся карати дитину», хіба ні?

— Вона вже не зовсім дитина. До того ж ми обоє знаємо, що з Марджері такий підхід не діє. Покарання робить її лише впертішою.

— Тоді що ти пропонуєш?

— Залиш її мені. Я поговорю з нею, коли вона заспокоїться.

— Гаразд, — сказав сер Реджинальд, і Марджері подумала, що все скінчилося; а потім пасок свиснув знову, обпікши її вже болючі ноги, і вона закричала ще раз. Одразу після цього вона

почула, як його чоботи затупотіли по підлозі й геть із кімнати, і тепер усе справді скінчилося.

✦

НЕД БУВ ПЕВЕН, що побачить Марджері на бенкеті в графа Свізіна. Її батьки навряд чи могли б не пустити її. Це було б схоже на оголошення, що щось негаразд. Усі говорили б про те, чому Марджері немає.

Колії від возових коліс на ґрунтовій дорозі замерзли в камінь, і Недова поні обережно вибирала шлях по підступній поверхні. Тепло коня зігрівало його тіло, але руки й ноги занімі-ли від холоду. Поруч із ним мати, Еліс, їхала на широкоспинній кобилі.

Дім графа Ширинґа, Нью-касл, стояв за дванадцять миль від Кінґсбриджа. Подорож забрала майже півдня короткого зимового дня і доводила Неда до шаленого нетерпіння. Йому треба було побачити Марджері, не тільки тому, що він тужив за її видом, а й щоб дізнатися, якого біса тут діється.

Попереду вдалині з'явився Нью-касл. Він був новий сто п'ятдесят років тому. Нещодавно граф збудував дім серед руїн середньовічної фортеці. Решта бойових мурів, збудованих із того ж сірого каменю, що й Кінґсбриджський собор, була сьогодні прикрашена стрічками й гірляндами з морозного туману. Наближаючись, Нед почув звуки святкування: вигуки вітань, сміх і сільський оркестр: глибокий барабан, жвава скрипка й тонкий скиглій дудок, що линув холодним повітрям. Шум обіцяв гарячі каміни, гарячу їжу й щось веселе для пиття.

Нед пустив коня риссю, прагнучи прибути й покласти край невизначеності. Чи кохає Марджері Барта Ширинґа, і чи збирається вона за нього заміж?

Дорога вела просто до входу. Граки, що походжали по замкових мурах, злостиво каркали на гостей. Звідний міст давно зник, рів засипали, але у вартовій вежі ще були вікна-бійниці. Нед проїхав на галасливе подвір'я, де метушилися яскраво одягнені гості, коні, вози й заклопотана челядь графа. Нед передав поні конюхові й приєднався до натовпу, що рухався до будинку.

Марджері він не побачив.

З протилежного боку подвір'я стояв сучасний цегляний маєток, прибудований до старих замкових споруд, із каплицею з одного боку й броварнею з іншого. Нед бував тут лише раз за чотири роки, відколи його збудували, і знову дивувався з рядів великих вікон і лав кількох димарів. Грандіозніший за будинки найбагатших кінґсбриджських купців, він був найбільшим домом у графстві, хоча, може, у Лондоні, якого Нед ніколи не бачив, були й більші.

Граф Свізін втратив статус за Генріха VIII, бо виступив проти розриву короля з папою; але п'ять років тому, коли на трон зійшла ультракатолицька Марія Тюдор, доля графа піднялася, і Свізін знову був у милості, багатий і впливовий. Обіцяв бути розкішний бенкет.

Нед увійшов у дім і пройшов до великої зали на два поверхи заввишки. Високі вікна робили кімнату світлою навіть у зимовий день. Стіни були обшиті лакованим дубом і завішані гобеленами з мисливськими сценами. У двох величезних камінах на протилежних кінцях довгої зали горіли колоди. На галереї, що йшла уздовж трьох із чотирьох стін, енергійно грав оркестр, який він чув іще з дороги. Високо на четвертій стіні висів портрет батька графа Свізіна, з жезлом як символом влади.

Деякі гості танцювали бадьорий сільський танець групами по вісім, взявшись за руки й утворюючи обертові кола, а тоді

зупиняючись і пританцьовуючи досередини й назовні. Інші розмовляли купками, перекрикуючи музику й тупіт танцюристів. Нед узяв дерев'яний кухоль гарячого сидру й озирнув залу.

Одна група трималася осторонь танців: судновласник Філберт Коблі з родиною, усі вбрані в сіре й чорне. Кінґсбриджські протестанти були напівтаємною громадою: усі знали, що вони існують, і могли здогадатися, хто вони, але їхнє існування не визнавали відкрито, трохи як напівприховану спільноту чоловіків, що кохали чоловіків, подумав Нед. Протестанти не зізнавалися у своїх переконаннях, бо тоді їх катували б, поки не зречуться, і спалили б живцем, якби відмовилися. На запитання про віру вони викручувалися б. Вони ходили на католицькі служби, як вимагав закон. Але користувалися кожною нагодою, щоб зробити зауваження про непристойні пісні, сукні з відкритими грудьми й п'яних священників. А закону проти похмурого одягу не було.

Нед знав майже всіх у залі. Молодші гості були хлопцями, з якими він ходив до Кінґсбриджської гімназії, та дівчатами, яких він смикав за коси в неділю після церкви. Старше покоління місцевих поважних людей було так само знайоме; вони постійно бували в домі його матері.

Шукаючи Марджері, він побачив незнайомця: чоловіка з довгим носом, років під сорок, із русявим волоссям, що вже рідшало, і з охайно підстриженою борідкою модного загостреного покрою. Невисокий і жилавий, він був у темно-червоному камзолі, дорогому без показності. Він розмовляв із графом Свізіном і сером Реджинальдом Фіцджеральдом, і Недові впала в око поведінка двох місцевих магнатів. Вони явно не любили цього поважного гостя: Реджинальд відкинувся назад зі схре-

щеними руками, а Свізін стояв, широко розставивши ноги й упершись руками в боки, але слухали вони його уважно.

Музиканти закінчили номер ефектним розчерком, і в відносній тиші Нед звернувся до сина Філберта Коблі, Деніела, на кілька років старшого за нього товстуна з блідим круглим обличчям.

— Хто це? — спитав його Нед, вказуючи на незнайомця в червоному камзолі.

— Сер Вільям Сесіл. Він керує маєтками принцеси Єлизавети.

Єлизавета Тюдор була молодшою зведеною сестрою королеви Марії.

— Я чув про Сесіла, — сказав Нед. — Чи не був він якийсь час державним секретарем?

— Так.

У ті часи Нед був надто малий, щоб уважно стежити за політикою, але він пам'ятав, що мати з повагою згадувала Сесіла. Сесіл був недостатньо католиком на смак Марії Тюдор, і щойно вона стала королевою, звільнила його, тому тепер він мав менш гучну посаду піклувальника над фінансами Єлизавети.

Що ж він тут робить?

Матері Неда захочеться знати про Сесіла. Гість приносить новини, а Еліс була одержима новинами. Вона завжди вчила синів, що інформація може принести чоловікові статок або врятувати його від руїни. Але поки Нед шукав очима Еліс, він помітив Марджері й одразу забув про Вільяма Сесіла.

Вигляд Марджері вразив його. Вона здавалася старшою на п'ять років, а не на один. Її кучеряве темне волосся було заколоте в химерну зачіску й увінчане чоловічим капелюшком із жвавим пером. Маленький білий комірець-рюш навколо шиї ніби освітлював її обличчя. Вона була низенька, але не худа, і

модно жорсткий ліф її синьої оксамитової сукні не зовсім приховував її чудово округлу фігуру. Як завжди, її обличчя було виразне. Вона усміхалася, піднімала брови, нахиляла голову і по черзі мімікою зображала здивування, збентеження, зневагу та радість. Він упіймав себе на тому, що дивиться, як і раніше. Кілька миттєвостей здавалося, що в залі більше нікого немає.

Прокинувшись від заціпеніння, він проштовхався крізь натовп до неї.

Вона побачила, що він іде. Її обличчя засяяло від радості, що його зачарувало; потім воно змінилося, швидше, ніж погода навесні, і вираз затьмарився тривогою. Коли він наблизився, її очі розширилися зі страху, і вона ніби наказувала йому йти геть, але він проігнорував це. Він мусив із нею поговорити.

Він розкрив рота, але вона заговорила першою:

— Іди за мною, коли гратимуть у «Полювання на оленя», — сказала вона тихо. — Зараз нічого не кажи.

«Полювання на оленя» була грою в хованки, у яку юнаки й дівчата грали на бенкетах. Нед підбадьорився її запрошенням. Але не хотів іти, не отримавши хоч якихось відповідей.

— Ти закохана в Барта Ширинґа? — спитав він.

— Ні! А тепер іди геть, ми поговоримо пізніше!

Нед затріпотів від радості, але ще не закінчив.

— Ти збираєшся за нього заміж?

— Поки мені вистачає дихання сказати «іди до біса».

Нед усміхнувся:

— Гаразд, тепер я можу бути терплячим, — і пішов геть, щасливий.

✦

РОЛЛО З ТРИВОГОЮ СПОСТЕРІГАВ за розмовою сестри з Недом Віллардом. Вона тривала недовго, але була очевидно напружена. Ролло занепокоївся. Він підслуховував під дверима бібліотеки вчора, коли батько відшмагав Марджері, і погоджувався з матір'ю, що покарання лише робить Марджері упертішою.

Він не хотів, щоб сестра виходила заміж за Неда. Ролло завжди не любив Неда, але це було найменшим. Важливіше було те, що Віллардів м'яко ставилися до протестантизму. Едмунд Віллард був цілком задоволений, коли король Генріх обернувся проти католицької церкви. Щоправда, він не здавався надто стурбованим, коли королева Марія повернула все назад, але й це ображало Ролло. Він не міг терпіти людей, які легковажно ставилися до релігії. Авторитет Церкви мав би бути для них усім.

Майже настільки ж важливо було те, що шлюб із Недом Віллардом нічого не додасть до престижу Фіцджеральдів: це був би просто союз двох заможних торгових родин. Натомість Барт Ширинґ ввів би їх до лав знаті. Для Ролло престиж родини Фіцджеральдів важив більше за все, окрім волі Божої.

Танці закінчилися, і графова челядь принесла дошки й козли, щоб скласти Т-подібний стіл: поперечина на одному кінці й стовбур на всю довжину зали. Потім вони почали накривати. Вони працювали якось недбало, на думку Ролло, кидаючи глиняні кухлі й хлібини на біле скатертину як попало. Це тому, що в домі не було жінки-господині: графиня померла два роки тому, а Свізін ще не одружився вдруге.

До Ролло звернувся слуга:

— Ваш батько кличе вас, майстре Фіцджеральде. Він у графовій вітальні.

Чоловік повів Ролло до бічної кімнати з письмовим столом і полицею з реєстрами, очевидно, місця, де граф Свізін вів справи.

Свізін сидів на величезному кріслі, що було майже троном. Він був високий і гарний, як Барт, хоча багато років ситного їдла й рясного пиття потовщили йому талію й почервонили ніс. Чотири роки тому він втратив більшість пальців лівої руки в битві при Гартлі-Вуді. Він не намагався приховати каліцтво; навпаки, здавалося, пишався пораненням.

Ролловий батько, сер Реджинальд, сидів поруч зі Свізіном, худий і веснянкуватий, леопард поруч із ведмедем.

Барт Ширинґ теж був там, а до Ролловиного сум'яття там були й Еліс та Нед Віллард.

Вільям Сесіл сидів на низькому стільці перед шістьма місцевими, але, попри символіку цієї позиції, Ролло здавалося, що Сесіл керує зустріччю.

Реджинальд сказав Сесілу:

— Ви не заперечуєте, що мій син приєднається? Він навчався в Оксфордському університеті й вивчав право в лондонських судових іннах.

— Я радий бачити тут молоде покоління, — привітно сказав Сесіл. — Я й свого сина беру на наради, хоч йому всього шістнадцять: чим раніше починають, тим швидше вчаться.

Придивляючись до Сесіла, Ролло помітив три бородавки на його правій щоці, а коричнева борода починала сивіти. Він був впливовим придворним за Едварда VI, ще не досягши тридцяти, і хоча йому не було ще й сорока, у ньому була впевнена мудрість, що могла б належати набагато старшій людині.

Граф Свізін нетерпляче заворушився.

— У мене в залі сотня гостей, сер Вільяме. Краще скажіть, що ви хочете сказати такого важливого, щоб відірвати мене

від власного свята.

— Одразу, мілорде, — сказав Сесіл. — Королева не при надії.

Ролло видав здивований і засмучений звук.

Королева Марія й король Філіп відчайдушно прагнули спадкоємців для двох своїх корон, англійської й іспанської. Але вони майже не проводили часу разом, бо були надто зайняті правлінням у своїх далеко розташованих королівствах. Тож в обох країнах раділи, коли Марія оголосила, що в березні чекає дитину. Очевидно, щось пішло не так.

Ролловий батько, сер Реджинальд, похмуро сказав:

— Це вже траплялося.

Сесіл кивнув.

— Це її друга хибна вагітність.

Свізін виглядав спантеличеним.

— Хибна? — сказав він. — Що ви маєте на увазі?

— Викидня не було, — урочисто сказав Сесіл.

Реджинальд пояснив:

— Вона так прагне дитини, що переконує себе, ніби чекає її, коли не чекає.

— Розумію, — сказав Свізін. — Жіноча дурість.

Еліс Віллард презирливо пирхнула на це зауваження, але Свізін цього не помітив.

Сесіл сказав:

— Тепер ми мусимо зважати на ймовірність, що наша королева ніколи не народить дитини.

Ролловий розум закрутився від наслідків. Бажана дитина ультракатолицької королеви Марії й такого ж побожного іспанського короля була б вихована в строгому католицтві, і на неї можна було б покластися як на прихильницю родин на кшталт Фіцджеральдів. Але якщо Марія помре без спадкоємця, усе пропало.

Ролло припускав, що Сесіл збагнув це давно. Сесіл сказав:

— Перехід до нового монарха — небезпечний час для будь-якої країни.

Ролло мусив придушити паніку. Англія могла повернутися до протестантизму, і все, чого досягли Фіцджеральди за останні п'ять років, було б стерте.

— Я хочу спланувати мирну передачу трону без кровопролиття, — сказав Сесіл розважливим тоном. — Я прибув до вас, трьох впливових провінційних лідерів: графа графства, мера Кінґсбриджа й найвидатнішого купця міста, і прошу вас допомогти мені.

Він звучав оманливо, як старанний слуга, що робить ретельні плани, але Ролло вже бачив, що насправді він небезпечний революціонер.

Свізін сказав:

— І як же ми можемо вам допомогти?

— Присягнувши підтримку моїй пані, Єлизаветі.

Свізін сказав викличним тоном:

— Ви припускаєте, що Єлизавета є спадкоємицею трону?

— Генріх Восьмий залишив трьох дітей, — педантично сказав Сесіл, констатуючи очевидне. — Його син Едвард Шостий, король-хлопчик, помер, не залишивши спадкоємця, тож старша донька Генріха, Марія Тюдор, стала королевою. Логіка неминуча. Якщо королева Марія помре бездітною, як король Едвард, наступною в черзі на трон, очевидно, буде інша донька Генріха, Єлизавета Тюдор.

Ролло вирішив, що час говорити. Це небезпечне безглуздя не можна було залишити без заперечення, а він був єдиним юристом у кімнаті. Він намагався говорити так само тихо й раціонально, як Сесіл, але попри зусилля чув у власному голосі тривогу.

— Єлизавета незаконнонароджена! — сказав він. — Генріх ніколи не був по-справжньому одружений із її матір'ю. Його розлучення з попередньою дружиною було скасоване папою.

Свізін додав:

— Байстрюки не можуть успадковувати майно чи титули, це всі знають.

Ролло скривився. Називати Єлизавету байстрючкою було зайвою грубістю щодо її радника. Грубі манери були типові для Свізіна, на жаль. Але нерозумно, подумав Ролло, зводити проти себе самовладного Сесіла. Цей чоловік міг бути в немилості, але в ньому все одно відчувалася тиха сила.

Сесіл проігнорував нечемність.

— Розлучення було ратифіковане англійським парламентом, — сказав він із ввічливою наполегливістю.

Свізін сказав:

— Я чув, що вона схиляється до протестантизму.

Це було серце справи, подумав Ролло.

Сесіл усміхнувся.

— Вона багато разів казала мені, що якщо стане королевою, її найпалкіше бажання — щоб жоден англієць не втратив життя заради своїх переконань.

Нед Віллард озвався:

— Це добрий знак. Ніхто не хоче бачити, як спалюють на вогнищах ще більше людей.

Це було типово для Віллардів, подумав Ролло: що завгодно заради тихого життя.

Граф Свізін так само розсердився на цю ухильність.

— Католичка чи протестантка? — сказав він. — Вона має бути однією чи другою.

— Навпаки, — сказав Сесіл, — її віра — це терпимість.

Свізін обурився.

— Терпимість? — сказав він зневажливо. — До єресі? До блюзнірства? До безбожності?

Обурення Свізіна було виправдане, на думку Ролло, але воно не замінювало юридичних аргументів. Католицька церква мала власний погляд на те, хто має бути наступним правителем Англії.

— В очах світу справжня спадкоємиця трону — це інша Марія, королева шотландців.

— Навряд чи, — заперечив Сесіл, явно очікуючи цього. — Марія Стюарт — лише внучата племінниця короля Генріха VIII, тоді як Єлизавета Тюдор — його донька.

— Його незаконнонароджена донька.

Нед Віллард заговорив знову:

— Я бачив Марію Стюарт, коли був у Парижі. Я з нею не розмовляв, але перебував в одній із зовнішніх кімнат Луврського палацу, коли вона проходила. Вона висока й гарна.

Ролло нетерпляче сказав:

— Яке це має значення?

Нед наполягав:

— Їй п'ятнадцять років. — Він пильно глянув на Ролло. — Стільки ж, як вашій сестрі Марджері.

— Не в тому річ...

Нед підвищив голос, щоб перекрити перебивання:

— Дехто вважає, що дівчина п'ятнадцяти років замала, щоб обирати чоловіка, не кажучи вже про керування країною.

Ролло різко втягнув повітря, а його батько буркнув від обурення. Сесіл нахмурився, без сумніву, усвідомивши, що Недове твердження має прихований від стороннього особливий сенс.

Нед додав:

— Мені казали, що Марія говорить по-французьки й по-шотландськи, але майже не знає англійської.

Ролло сказав:

— Такі міркування не мають ваги в законі.

Нед наполягав:

— Але це ще не все. Марія заручена з принцом Франциском, спадкоємцем французького трону. Англійці не люблять шлюбу нашої теперішньої королеви з королем Іспанії, і вони будуть ще ворожіші до королеви, що вийде за короля Франції.

Ролло сказав:

— Такі рішення не ухвалюють англійці.

— Усе одно, де сумнів, там може бути й бій, і тоді люди можуть узяти свої коси та сокири й висловити свою думку.

Сесіл втрутився:

— І саме цього я намагаюся уникнути.

Це була, власне, загроза, помітив Ролло з гнівом; але перш ніж він встиг це сказати, Свізін заговорив знову:

— Яка ця дівчина Єлизавета особисто? Я ніколи її не зустрічав.

Ролло насупився з роздратування від цього відхилення від питання законності, але Сесіл відповів охоче:

— Вона найосвіченіша жінка, яку я бачив, — сказав він. — Вона може вести розмову латиною так само легко, як англійською, а також говорить французькою, іспанською та італійською й пише грецькою. Вона не вважається великою красунею, але вміє зачарувати чоловіка так, що він вважає її прекрасною. Вона успадкувала силу волі свого батька, короля Генріха. З неї вийде рішучий володар.

Сесіл, очевидно, був у неї закоханий, подумав Ролло; але це було не найгірше. Супротивникам Єлизавети доводилося покладатися на юридичні аргументи, бо більше нічого не було,

за що вхопитися. Здавалося, Єлизавета достатньо доросла, мудра й вольова, щоб правити Англією. Вона могла бути протестанткою, але була надто розумна, щоб це афішувати, і доказів у них не було.

Перспектива протестантської королеви жахала Ролло. Вона неодмінно знехтує католицькими родинами. Фіцджеральди могли ніколи не відновити свого стану.

Свізін сказав:

— Тепер, якби вона вийшла заміж за сильного чоловіка-католика, який міг би тримати її під контролем, вона могла б бути прийнятнішою. — Він сластолюбно захихотів, і Ролло мусив придушити здригання. Очевидно, Свізіна збуджувала думка тримати принцесу під контролем.

— Я візьму це до уваги, — сухо сказав Сесіл. Продзвенів дзвін, що кликав гостей до столу, і він підвівся. — Прошу лише про одне: не поспішайте з судженням. Дайте принцесі Єлизаветі шанс.

Реджинальд і Ролло затрималися, коли інші вийшли з кімнати. Реджинальд сказав:

— Гадаю, ми поставили його на місце.

Ролло похитав головою. Іноді йому хотілося, щоб батьків розум був хитрішим.

— Сесіл знав, іще перед тим як приїхати сюди, що вірні католики на кшталт вас і Свізіна ніколи не присягнуть підтримку Єлизаветі.

— Гадаю, знав, — сказав Реджинальд. — Він надзвичайно добре обізнаний.

— І він, очевидно, розумна людина.

— Тоді чому він тут?

— Я про це міркував, — сказав Ролло. — Думаю, він приїхав оцінити силу своїх ворогів.

— О, — сказав його батько. — Я цього не подумав.

— Ходімо до столу, — сказав Ролло.

✦

НЕД ПРОСИДІВ УВЕСЬ БЕНКЕТ як на голках. Він ледве міг дочекатися кінця їди й пиття, щоб почалася гра в «Полювання на оленя». Але саме коли прибирали солодощі, мати перехопила його погляд і поманила до себе.

Він помітив, що вона глибоко занурена в розмову із сером Вільямом Сесілом. Еліс Віллард була бадьора пухкенька жінка в дорогій сукні з кінґсбриджського багрянцю, вишитій золотою ниткою, з медальйоном із Богородицею на шиї, що мав відвертати звинувачення в протестантизмі. Неда кортіло вдати, що він не бачив її виклику. Гра мала відбутися, поки прибирають столи, а актори готуються до вистави. Нед не знав, що саме Марджері замислила, але що б це не було, він не збирався це пропускати. Проте мати була строга так само, як і любляча, і не терпіла непослуху, тож він підійшов до неї.

— Сер Вільям хоче поставити тобі кілька запитань, — сказала Еліс.

— Мені честь, — чемно сказав Нед.

— Я хочу знати про Кале, — почав Сесіл. — Чув, ти щойно звідти повернувся.

— Я виїхав за тиждень до Різдва, а сюди дістався вчора.

— Мені навряд чи треба казати вам із матір'ю, наскільки життєво важливе це місто для англійської торгівлі. А ще це питання національної гордості, що ми досі володіємо невеликою частиною Франції.

Нед кивнув.

— І глибоко дратує французів, звісно.

— Який настрій англійської громади там?

— Добрий, — сказав Нед, але почав турбуватися. Сесіл розпитував його не з пустої цікавості: була причина. А тепер, коли він подумав, мати теж мала похмуре обличчя. Але він продовжив: — Коли я виїжджав, вони ще раділи поразці французів у битві при Сен-Кантен в серпні. Це давало їм відчуття, що війна між Англією й Францією на них не вплине.

— Може, надмірно впевнені, — пробурмотів Сесіл.

Нед насупився.

— Кале оточене фортами: Сангат, Фретен, Ніель...

Сесіл перебив:

— А якщо форти впадуть?

— У місті триста сім гармат.

— У вас гарна голова на подробиці. Але чи витримають люди облогу?

— У них є їжа на три місяці. — Нед упевнився у фактах перед від'їздом, бо знав, що мати чекатиме детального звіту. Він повернувся до Еліс: — Що трапилося, мамо?

Еліс сказала:

— Французи взяли Сангат першого дня січня.

Нед був шокований.

— Як це могло статися?

Відповів Сесіл:

— Французьку армію зібрали з великою таємницею в довколишніх містах. Напад застав гарнізон Кале зненацька.

— Хто керує французькими силами?

— Франсуа, герцог де Гіз.

— Шрамоликий! — сказав Нед. — Він легенда. — Герцог був найбільшим полководцем Франції.

— Зараз місто, мабуть, в облозі.

— Але не впало.

— Наскільки нам відомо, але мої останні новини п'ятиденної давності.

Нед знову звернувся до Еліс:

— Від дядька Діка нічого?

Еліс похитала головою.

— Він не може передати звістку з обложеного міста.

Нед подумав про свою рідню там: тітку Бланш, набагато кращу кухарку, ніж Джанет Файф, хоча Нед ніколи б їй цього не сказав; двоюрідного брата Албіна, одноліток, який навчив його французьких слів для інтимних частин тіла та інших непристойностей; і запальну Терез. Чи виживуть вони?

Еліс сказала тихо:

— Майже все, що ми маємо, пов'язане з Кале.

Нед насупився. Чи це можливо? Він сказав:

— У нас немає вантажів до Севільї?

Іспанський порт Севілья був збройовим складом короля Філіпа з ненаситним апетитом на метал. Родич Недового батька, Карлос Крус, купував стільки, скільки Еліс могла відправити, перетворюючи все на гармати й ядра для нескінченних війн Іспанії. Недів брат Барні, що був у Севільї, жив і працював із Карлосом, вивчаючи іншу сторону родинної справи, як Нед у Кале. Але морська подорож була довга й небезпечна, і кораблі посилали туди лише тоді, коли набагато ближчий склад у Кале був повний.

Еліс відповіла на Недове запитання:

— Ні. Зараз у нас немає кораблів, що йшли б до Севільї чи з неї.

— Отже, якщо ми втратимо Кале...

— Ми втратимо майже все.

Нед думав, що розуміє справу, але не усвідомлював, що її можна так швидко зруйнувати. Він почувався, як коли надій-

ний кінь спотикається й підкошується під ним, і ти втрачаєш рівновагу в сідлі. Це було раптове нагадування, що життя непередбачуване.

Задзвонив дзвін на початок гри. Сесіл усміхнувся й сказав:

— Дякую за інформацію, Неде. Незвично, щоб молоді чоловіки були такі точні.

Нед відчув себе звеличеним.

— Радий, що був корисний.

Повз пройшла гарненька золотоволоса сестра Дена Коблі, Рут, кажучи:

— Ходімо, Неде, час для «Полювання на оленя».

— Іду, — сказав він, але не поворухнувся. Він розривався. Він відчайдушно хотів поговорити з Марджері, але після таких новин йому було не до ігор. — Гадаю, ми нічого не можемо вдіяти, — сказав він матері.

— Просто чекати на більше інформації, що може надходити довго.

Настала похмура пауза. Сесіл сказав:

— До речі, я шукаю помічника для моєї роботи на леді Єлизавету: молодого чоловіка, який жив би в Хетфілдському палаці як частина її штату й діяв від мого імені, коли мені доведеться бути в Лондоні чи деінде. Я знаю, що твоя доля, Неде, працювати з матір'ю в родинній справі, але якщо тобі трапиться знати молодого чоловіка, трохи схожого на тебе, розумного й надійного, з гострим оком на подробиці... дай мені знати.

Нед кивнув.

— Звісно. — Він підозрював, що Сесіл насправді пропонує роботу йому.

Сесіл продовжив:

— Він мав би поділяти толерантне ставлення Єлизавети до релігії. — Королева Марія Тюдор спалила на вогнищах сотні протестантів.

Нед, звісно, так і ставився, що Сесіл, мабуть, зрозумів під час суперечки в графовій бібліотеці про спадкування трону. Мільйони англійців погоджувалися: католики чи протестанти, їх нудило від різанини.

— Як я вже казав, Єлизавета багато разів говорила мені, що якщо стане королевою, її найпалкіше бажання — щоб жоден англієць не втратив життя заради своїх переконань, — повторив Сесіл. — Гадаю, це ідеал, гідний віри людини.

Еліс виглядала злегка ображеною.

— Як ви кажете, сер Вільяме, мої сини призначені для родинної справи. Іди, Неде.

Нед обернувся й почав шукати Марджері.

✦

ГРАФ СВІЗІН НАЙНЯВ мандрівну трупу акторів, і тепер вони будували підвищення біля однієї з довгих стін великої зали. Поки Марджері дивилася на них, поруч стала леді Брекнок і робила те саме. Приваблива жінка за тридцять, з теплою усмішкою, Сюзанна Брекнок була двоюрідною сестрою графа Свізіна й частою гостею в Кінґсбриджі, де мала дім. Марджері зустрічала її раніше і вважала її привітною й не надто пихатою.

Сцену зробили з дощок на бочках. Марджері сказала:

— Вона виглядає трохи хиткою.

— Я теж так подумала! — сказала Сюзанна.

— Ви знаєте, що вони гратимуть?

— Життя Марії Магдалини.

— О! — Марія Магдалина була покровителькою повій. Священики завжди поправляли: «Покараних повій», але це не ро-

било святу менш цікавою. — Але як вони можуть? Усі актори чоловіки.

— Ви ще не бачили п'єс?

— Не такого роду, зі сценою й професійними акторами. Я бачила лише процесії й карнавали.

— Жіночі ролі завжди грають чоловіки. Жінкам не дозволяють виступати.

— Чому ні?

— О, гадаю, тому що ми нижчі істоти, фізично слабкі й розумово немічні.

Вона була саркастична. Марджері подобалося, що Сюзанна говорить відверто. Більшість дорослих відповідали на незручні запитання пустими банальностями, але на Сюзанну можна було покластися, що вона скаже просту правду. Підбадьорена, Марджері випалила те, що було в неї на душі:

— Вас змусили вийти за лорда Брекнока?

Сюзанна підняла брови.

Марджері одразу зрозуміла, що зайшла надто далеко. Вона швидко сказала:

— Мені так шкода, я не маю права вас про це питати, пробачте, будь ласка. — На очі набігли сльози.

Сюзанна знизала плечима.

— Ви справді не маєте права питати мене про таке, але я не забула, як це — бути п'ятнадцятирічною. — Вона понизила голос. — За кого вони хочуть вас віддати?

— За Барта Ширинґа.

— О Боже, бідолашна, — сказала вона, хоча Барт був її троюрідним братом. Її співчуття змусило Марджері ще дужче жаліти себе. Сюзанна на хвилину замислилася. — Не секрет, що мій шлюб був влаштований, але ніхто мене не змушував, — сказала вона. — Я його зустріла й він мені сподобався.

— Ви його кохаєте?

Вона знову завагалася, і Марджері бачила, що вона розривається між стриманістю й співчуттям.

— Мені не слід на це відповідати.

— Ні, звісно, перепрошую, ще раз.

— Але я бачу, що ви в розпачі, тому я вам довірюся, якщо ви пообіцяєте ніколи не переказувати моїх слів.

— Обіцяю.

— Ми з Брекноком друзі, — сказала вона. — Він добрий до мене, а я роблю все, щоб йому догодити. І в нас четверо чудових дітей. Я щаслива. — Вона зробила паузу, і Марджері чекала на відповідь на своє запитання. Нарешті Сюзанна сказала: — Але я знаю, що існує інший вид щастя, шалений екстаз обожнювання й відповідного обожнювання.

— Так! — Марджері була така рада, що Сюзанна розуміє.

— Така особлива радість дається не всім, — сказала вона поважно.

— Але мала б даватися! — Марджері не могла витримати думки, що людину можна позбавити кохання.

На мить Сюзанна виглядала осиротілою.

— Можливо, — сказала вона тихо. — Можливо.

Дивлячись через плече Сюзанни, Марджері побачила, що наближається Нед у своєму зеленому французькому камзолі. Сюзанна простежила за її поглядом. Проникливо вона сказала:

— Нед Віллард і є той, кого ви хочете?

— Так.

— Добрий вибір. Він милий.

— Він чудовий.

Сюзанна усміхнулася з відтінком суму.

— Сподіваюся, у вас усе складеться.

Нед вклонився їй, і вона відповіла кивком, але відійшла.

Актори вішали завісу поперек одного кута зали. Марджері спитала Неда:

— Як гадаєш, для чого це?

— Вони, мабуть, перевдягатимуться за завісою. — Він понизив голос. — Коли ми зможемо поговорити? Я не можу чекати довше.

— Гра ось-ось почнеться. Просто йди за мною.

Гарного клерка Філберта Коблі, Донала Ґлостера, обрали мисливцем. У нього було хвилясте темне волосся й чуттєве обличчя. Марджері він не подобався: надто слабкий, але вона була певна, що кілька дівчат сподіватимуться, що він їх знайде.

Нью-касл був ідеальним місцем для гри. Таємних куточків тут було більше, ніж у кролячій норі. Місця, де новий маєток з'єднувався зі старим замком, були особливо багаті на дивні шафи, несподівані сходи, ніші й кімнати неправильної форми. Це була дитяча гра, і Марджері, коли була маленька, дивувалася, чому дев'ятнадцятирічні так прагнуть у ній брати участь. Тепер вона розуміла, що ця гра для підлітків — нагода цілуватися й обійматися.

Донал заплющив очі й почав читати «Отче наш» латиною, а всі молоді люди розбіглися ховатися.

Марджері вже знала, куди йде, бо раніше розвідала сховки, щоб мати приватне місце для розмови з Недом. Вона вийшла із зали й помчала коридором до кімнат старого замку, довіряючи Недові йти за нею. Вона пройшла крізь двері в кінці коридору.

Озирнувшись, вона побачила Неда й, на жаль, ще кількох інших. Це було прикро: вона хотіла його лише для себе.

Вона пройшла крізь невелику комору й збігла кам'яними сходами, що закручувалися, а потім спустилася коротким прольотом. Вона чула інших позаду, але тепер вони її не бачили. Вона звернула в прохід, про який знала, що він глухий. Його освітлювала єдина свічка в настінному кронштейні. На півдорозі був величезний камін: середньовічна пекарня, давно покинута, з розібраним у ході будівництва сучасного дому димарем. Біля нього, прихована кам'яним контрфорсом, була дверцята до величезної печі, майже невидимі в напівтемряві. Марджері прослизнула в піч, потягнувши за собою спідниці. Вона була напрочуд чиста, як вона відзначила, розвідуючи. Вона майже зачинила дверцята й виглянула крізь щілину.

Нед біг коридором, а за ним по п'ятах Барт, потім гарненька Рут Коблі, яка, ймовірно, поклала око на Барта. Марджері застогнала з розчарування. Як відокремити Неда від інших?

Вони промчали повз піч, не помітивши дверцят. За мить, добігши до глухого кута, вони повернулися у зворотному порядку: Рут, потім Барт, потім Нед.

Марджері побачила свій шанс.

Барт і Рут зникли з поля зору, і Марджері сказала:

— Неде!

Він зупинився й озирнувся, спантеличений.

Вона штовхнула дверцята печі.

— Сюди!

Його не треба було просити вдруге. Він заліз до неї, і вона зачинила дверцята.

Було темно хоч в око стрель, але вони лежали колінами до колін і підборіддям до підборіддя, і вона відчувала все його тіло. Він поцілував її.

Вона відповіла йому жадібно. Що б не трапилося далі, він усе ще кохав її, і поки що це було єдине, що її хвилювало. Вона

боялася, що він забуде її в Кале. Вона думала, що він зустріне француженок, витонченіших і захопливіших, ніж маленька Марджері Фіцджеральд із Кінґсбриджа. Але ні, вона зрозуміла це по тому, як він обіймав, цілував і пестив її. Щаслива, вона поклала руки йому на голову, відкрила рот його язикові й вигнулася всім тілом до його.

Він перекотився на неї. У цю мить вона охоче віддалася б йому й дозволила забрати її цноту, але щось сталося. Пролунав стук, ніби його нога щось зачепила, потім звук, схожий на падіння дерев'яної панелі, і раптом вона побачила стіни печі навколо себе.

І вона, і Нед були достатньо збентежені, щоб припинити те, що робили, й подивитися вгору. Вони побачили, що задня стінка печі відвалилася. Очевидно, вона сполучалася з іншим місцем, слабко освітленим, і Марджері з тривогою зрозуміла, що там можуть бути люди, які бачать, що вони з Недом роблять. Вона сіла й подивилася крізь отвір.

Нікого не було видно. Вона побачила стіну з вікном-бійницею, що пропускало останнє світло дня. Маленький простір за старою піччю просто замурували під час будівництва нового дому. Він нікуди не вів: єдиний доступ до нього був крізь піч. На підлозі лежала дерев'яна панель, що, мабуть, закривала отвір, поки Нед не вибив її в запалі. Марджері чула голоси, але вони долинали з подвір'я надворі. Вона з полегшенням видихнула: їх не побачили.

Вона вилізла крізь отвір і випросталася в маленькому просторі. Нед поліз за нею. Вони обоє здивовано роззирнулися, і Нед сказав:

— Ми могли б залишитися тут навіки.

Це повернуло Марджері до реальності, і вона зрозуміла, як близько була до смертного гріха. Бажання майже здолало в ній

знання про добро й зло. Їй пощастило втекти.

Вона привела сюди Неда, щоб поговорити, а не цілуватися. Вона сказала:

— Неде, вони хочуть змусити мене вийти за Барта. Що нам робити?

— Не знаю, — сказав Нед.

✦

СВІЗІН БУВ ДОБРЕ П'ЯНИЙ, бачив Ролло. Граф розвалився у великому кріслі навпроти сцени, із келихом у правій руці. Молода служниця долила йому вина, і при цьому він схопив її за груди своєю скаліченою лівою рукою. Вона зойкнула від жаху й відсахнулася, розливши вино, а Свізін розсміявся.

На сцену вийшов актор і почав пролог, пояснюючи, що, аби розповісти історію каяття, спершу необхідно показати гріх, і наперед перепрошуючи, якщо це когось образить.

Ролло побачив, як його сестра Марджері вкрадливо заходить до зали разом із Недом Віллардом, і несхвально насупився. Вони скористалися грою в «Полювання на оленя», щоб піти разом, зрозумів Ролло, і, без сумніву, нашкодили на всі лади.

Ролло не розумів сестру. Вона дуже серйозно ставилася до релігії, але завжди була непокірна. Як таке можливо? Для Ролло суть релігії була у підпорядкуванні владі. Ось у чому біда протестантів: вони вважали, що мають право самі вирішувати. А Марджері була побожна католичка.

На сцені з'явився персонаж на ім'я Невірність, якого можна було впізнати за велетенським гульфиком. Він підморгував, говорив у кулак і дивився то вліво, то вправо, ніби перевіряв, чи його не підслухали інші персонажі. Глядачі сміялися, впізнавши перебільшену версію типу, який усі знали.

Розмова з сером Вільямом Сесілом вибила Ролло з колії, але тепер він подумав, що, може, надто бурхливо відреагував. Принцеса Єлизавета, ймовірно, була протестанткою, але було зарано тривожитися через неї: адже королеві Марії Тюдор усього сорок один рік, вона здорова, якщо не рахувати примарних вагітностей, і могла правити ще десятиліттями.

На сцену вийшла Марія Магдалина. Очевидно, це була свята до свого покаяння. Вона вийшла, погойдуючи стегнами, у червоній сукні, поправляючи намисто й кліпаючи очима до Невірності. Губи в неї були нафарбовані якоюсь фарбою.

Ролло здивувався, бо не бачив жінки серед акторів. До того ж, хоча раніше він п'єс не бачив, він був майже певен, що жінкам не дозволено виступати. Трупа, здавалося, складалася з чотирьох чоловіків і хлопця років тринадцяти. Ролло спантеличено насупився на Марію Магдалину, а тоді збагнув, що вона такого ж зросту й тілобудови, як той хлопець.

Правда почала доходити до глядачів, і почулися шепоти захоплення й подиву. Але Ролло також чув тихі, проте виразні звуки протесту й, озирнувшись, побачив, що вони долинають з кута, де стояв Філберт Коблі з родиною. Католики були поблажливі щодо вистав, якщо в них був релігійний зміст, але деякі радикальні протестанти не схвалювали. Хлопець, перевдягнений жінкою, був саме тим, що викликало в них праведне обурення, особливо коли жіночий персонаж поводився спокусливо. Усі вони були кам'яні обличчям, окрім одного, помітив Ролло: бистрий молодий клерк Філберта, Донал Ґлостер, який сміявся так само щиро, як будь-хто. Ролло й усі молоді люди в місті знали, що Донал закоханий у світловолосу доньку Філберта, Рут. Ролло здогадувався, що Донал став протестантом лише для того, щоб здобути Рут.

На сцені Невірність узяв Марію в обійми й дав їй довгий, хтивий поцілунок. Це викликало шалений сміх, свист і вигуки, особливо серед молодих чоловіків, які вже збагнули, що Марія — хлопець.

Але Філберт Коблі жарту не зрозумів. Він був кремезний чоловік, невисокий, але широкий, із рідким волоссям і куцою бородою. Тепер він почервонів, трусив кулаком і кричав щось нерозбірливе. Спершу ніхто не звертав на нього уваги, але коли нарешті актори розірвали поцілунок і сміх вщух, люди обернулися на джерело крику.

Ролло побачив, як граф Свізін раптом помітив галас і розсердився. Зараз буде халепа, подумав Ролло.

Філберт перестав кричати, щось сказав людям навколо й рушив до дверей. Родина йшла за ним. Донал також пішов, але Ролло бачив, що він виглядав явно розчарованим.

Свізін підвівся з крісла й пішов до них.

— Стійте, де стоїте! — заревів він. — Я нікому не дозволяв іти.

Актори зупинилися й обернулися дивитися на те, що діється серед глядачів, і ця зміна ролей здалася Ролло іронічною.

Філберт зупинився, обернувся й крикнув Свізінові у відповідь:

— Ми не залишимося в цьому палаці Содому! — Потім він продовжив марш до дверей.

— Ти, чванливий протестанте! — заволав Свізін і побіг на Філберта.

Свізінів син Барт став на шляху батька, підіймаючи примирливу руку, і крикнув:

— Нехай ідуть, батьку, вони того не варті.

Свізін відштовхнув його могутнім поштовхом і накинувся на Філберта.

— Я тебе вб'ю, присягаюся хрестом! — Він схопив його за горло й почав душити. Філберт упав на коліна, а Свізін нахилився над ним, стискаючи хватку, попри скалічену ліву руку.

Усі закричали водночас. Кілька чоловіків і жінок тягли Свізіна за рукави, намагаючись відтягнути його від Філберта, але їх стримував страх зашкодити графові, навіть такому, що задумав убивство. Ролло лишався осторонь, і йому було байдуже, живий Філберт чи мертвий.

Першим рішуче діяв Нед Віллард. Він обхопив правою рукою шию Свізіна, підсунувши згин ліктя під підборіддя графа, і сіпнув угору й назад. Свізін мимоволі відступив і випустив Філбертову шию.

Нед завжди був таким, пригадав Ролло. Ще нахабним маленьким хлопчиком у школі він був запеклим бійцем, готовим кинути виклик старшим хлопцям, і Ролло мусив дати йому урок-другий березовими різками. Потім Нед змужнів і в нього виросли ті великі руки й ноги; і хоча він і досі був нижчим за середній зріст, більші хлопці навчилися поважати його кулаки.

Тепер Нед відпустив Свізіна й спритно відступив, знову ставши частиною натовпу. Ревучи від люті, Свізін обернувся, шукаючи нападника, але не міг розібрати, хто це був. Він, мабуть, зрештою дізнається, здогадувався Ролло, але на той час уже протверезіє.

Філберт підвівся, розтираючи шию, і хитаючись дістався дверей непоміченим Свізіном.

Барт схопив батька за руку.

— Давайте ще по кухлю вина й дивитимемося виставу, — сказав він. — За хвилину вийде Плотська Хтивість.

Філберт і його почет дійшли до дверей.

Свізін довго сердито дивився на Барта. Здавалося, він забув, на кого мав сердитися.

Коблі вийшли з кімнати, і великі дубові двері грюкнули за ними.

Свізін крикнув:

— Далі виставу!

Актори відновили гру.

Це уривок. Повна книга у форматах EPUB і PDF:
otherwords.site/uk/books/a-column-of-fire/